דברי אמת — בשלח

לריש הפרשה בקיצור דהנה התשובה נקרא פרעה ובספר מאורי אור איתא [שקאי] על עוה"ב והכל א' כידוע והנה עוד טעם לשון פרוע שע"י התשובה שהיא מבינה כדכתיב ובלבבו יבין ושב נתגלה לו מה שחטא ונעלם ממנו וכן הצדיק נקרא פרעה שמגלה כבוד שמים. וכן שמעתי מרבי ז"ל שצדיק נקרא פרעה ואיני זוכר טעמו. כי כמה פנים בתורה וזה ויהי בשלח פרעה את העם ע"י התשובה נשלחו מסט"א או ע"י צדיק. וכן נמי פשוט היצה"ר נקרא פרעה לשון תפריעו את העם ממעשיו שמבטל מעבודת שמים. ולא נחם אלקים כו' פי' בעניות שהוא דרך ארץ פלשתים שראוי לבוא כן על הנואפים כדכתיב בעד אשה זונה עד ככר לחם וידוע שפלשתים באו מניאוף. כי קרוב הוא להיות טוב כראוי בהכנעה כמו שאוהב הבורא ב"ה כי ע"י משירות יש חשש ורם לבבך כו' וכדאיתא בר"מ אלשיך ז"ל שנסיון עושר גדול מנסיון עוני כי אמר אלקים פן ינחם העם בראותם מלחמה כו' וכמו שאיתא בספר הישר שמקרב הבורא הבעל תשובה כדי שלא ישוב לסורו ח"ו. וכן י"ל בשלח לשון לוי' פי' [שקאי] על היצה"ר כי יש מי ששב בתשובה ועובד את הבורא ב"ה בהלוית יצה"ר כמו למשל שכועס על מבטליו וכיוצא בזה זה נקרא שהיצה"ר מלוה אותו לעבודת שמים כשיוצא ממנו ע"כ הוא חשש כיון שיש בו מענין היצה"ר שלא יתקלקל עוד. ויסב אלקים את העם כו' פי' דהנה ודאי בשורש כל אדם יש גם גבורות ודין מה עושה ית' עושה מהדין פרנסה דבא מכח הדין הנמתק כידוע שלחן בצפון מצפון זהב יאתה ופרשנו טעה לזה כי שורש הדין הוא לטוב ולצורך החסד והוא הצמצום דאל"כ הי' הכל התפשטות גדול ולא הי' באפשרי לקבל החסד ע"כ צמצם ית' כדי להיות באפשרי לקבל החסד וזה הוא שורש האבות כי החסד הוא שורש אאע"ה והצמצם שורש יצחק אבינו ע"ה ואח"כ המיצוע להיות החסד בהדרגה שורש יעקב אבינו ע"ה וזה להעלות הדין בשורשו שהי' לצורך הטבה מתמתקים הדינין ובא ממנו גם פרנסה כי הוא ג"כ כזה שעיקר הוא להשלים רצונו ית' כ"א צריך לזה פרנסה בריוח כי אם אין קמח כו' וכן נמי עושר כו' נאה לצדיקים כו' והוא כנ"ל. והדין שהיה ראוי לבוא בא על שונאי ישראל. וזה ויסב אלקים את העם לשון הסבה בשולחן וכן נ"ל פירש הבעל הטורים. ומפרש האיך דרך השפע דרך המדבר ים סוף כי מדבר קאי על מזל שמשם בא בני חיי ומזוני שלא בזכותא תליא אלא במזלא ופרושו גם [אם] ואין כדאי כי ודאי זכות מועיל כמו צדקה מציל ממות ומחסרון בנים שחשוב כמת וכן מעניות שחשוב כמת וכן יש עוד מצות שמועיל זכותם לבני חיי ומזוני כ"א הכוונה הגם שאין לו זכות יכול להמשיך לי ממזל בני חיי ומזוני ע"כ נקרא מדבר הפקר גם למי שאינם שלו בזכותו וים סוף נקרא סוף המדרגה במחשבה או בדיבור שממשיך מלמעלה כמו כל הנחלים הולכים אל הים והים אינו מלא כו' כי כל עוד שבא מוחין לאדם הוא יש לו חשק וחפץ יותר: וחמשים עלו בני ישראל כו' דהנה פרשנו כמה פעמים כלל ממה שהי' כבר טובה יכולים להמשיך עוד טוב כדאיתא בזוהר בא בר"מ על סיפורי נסים וכן שמעתי מהרב המגיד מזלאטשוב ז"ל שבאותיות הסיפור מעוררים השורש של

הנסים כי הכל באותיות וכן פרשנו מעין זה על פסוק ואמרתם זבח פסח הוא כו' יש דקדוק שאמר בתי בני ישראל ואח"כ ואת בתינו הציל שהוא מיותר ושינו לשון קודם נסתר ואח"כ לנוכח עלינו פרשנו ע"י הפסוק ריש פרשת בא. ולמען תספר באזני בנך כו' וידעתם כי אני ה' הל"ל וידעו כי אני ה' שקאי על בנך ובן בנך ולפי הנ"ל ניחא כי בהסיפור תעורר עוד נסים וידעתם אתם נמי נוסף על קבלת האבות כי אני ה' וזה ואת בתינו הציל ע"י זה. דוק כי אני מקצר מאוד. והנה ביציאת מצרים ניצולו אבותינו מהשונאים העזים והקשים וראינו נקמה בהם וגם בא לנו עושר רב מזה נקל להמשיך עוד מעין זה והוה כאלו ע"י זה בנ"י מחומשים ומזורזים בכל כלי זיין נגד כל שונא וכן לשון פרנסה כמו וחמש את ארץ מצרים כי עושר ג"כ העלנו משם. משא"כ צרה שהיתה לא תקום פעמים על שום נפש ישראל: ויקח משה את עצמות יוסף פי' פנימיותיו ובהירותו כמו עצם השמים וכן אדמו עצם. ולקח עמו כדי להמשיך בכחו פרנסה לישראל במדבר שהי' היא משביר ומכלכל כי השבע כו' ג"כ בשביל זה: ויסע מסוכות כו'. דפרשנו ויסעו בני ישראל מרעמסס סוכתה דיראה נקרא ביתם ל' פי תם התחל' של התמימו' והאהבה [נקר'] רעמסס לשון מתרוסס כי ע"י אהבתו ית' הבוער באדם אינו חושש לגופו ועובד לו ית' בכח שכמעט מרוסס ומשבר גופו הגם שבאמת אינו מזיק וידוע תחלה עכ"פ צריך יראה משם [בא] לאהבתו ית' מאהבה שגי' אחד דבוק בו ית' נפתח לו שערי חכמה משיג רוממותו יתב' ע"כ לא בא לאדם גדלות כי מתבייש מגדלתו ית' המשיג וזה י"ל החכמה מאין תמצא בשביל אין שיהי' אדם ע"י כאין נגדו ית' וזה מרעמסס סכותה לשון ראי' [והוא חכמה] כמו ולבי ראה חכמה. וכאן ויסעו מסוכות הוא חכמה ויחנו באיתם לשון אי תם שמשיג שאינו תם כי נעשה ע"י חכמה שפל בעיניו כנ"ל והחכמה מאין תמצא: אשר בקצה המדבר הוא המזל כי אין מזל לישראל ודוק: וה' הולך לפניהם כו' י"ל כי ידוע שאהבה נקרא יומם ולאהבה צריך השגה שיהי' נכנע שלא תביא לו גדלות וזה בעמוד ענן יומם כי עמוד ענן פרושו הכנעה כמו הוה קבל וקים ולילה הוא היראה בעמוד אש להיות ביראה תבערה לו ית' שלא לגרום עצלות ממצות עשה וזה ללכת יומם ולילה להיות נקרא הולך: לא ימוש עמוד הענן יומם כו' לפני העם פי' הגם שאין זה לשאר העם אבל לפני העם הם הצדיקים יש להם זאת תמיד:

נכתוב בספרי' הקודמים ה' ילחם לכם י"ל ג"כ לפי הכתוב שם על כי עבדים אנחנו וכן גם בזה וכמו שאמרו רז"ל דום לה' והתחולל לו כו' וכן כאן הגם שאנו מעוררים למעלה [כמעשינו] משא"כ בזה אם אנו דומים ושומעים חרפה ואינם משיבים אין אנו מעוררים לשתוק ית' אדרבה הוא נוקם עבורינו וזה ה' ילחם לכם ואתם תחרישון:

במדרש דבר יום ביומו כמו שעוסקים בתורה תמיד כו'. פירש שמדקדק לשון דבר יום לשון דיבר. וי"ל עוד לשון ידבר עמים תהי' יכולת להמשיך היום החסד של פרנסה ביומו פי' בהחסד שכבר היה בהמן וכנ"ל ודוק: